
ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – КАМЕРТОН РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

«Західні ворота держави», «міст між Україною і об'єднаною Європою», «Центр Європи». І ці яскраві образні назви Закарпаття - своєрідний камертон співпраці з областями сусідніх Угорщини, Словаччини, Румунії та Польщі, кордони яких з Україною на 460 км протягнулись через нашу область.

Для України, до кордонів якої наблизились держави, що входять до Європейського Союзу, проблема вдосконалення транскордонного співробітництва між державами є однією із визначальних. Адже території в зоні впливу державного кордону нашої держави мають надзвичайно важливе політичне й економічне значення.

Саме ця особливість України визначає необхідність ведення багатовекторної зовнішньої політики, спрямованої на гармонізацію і зміцнення зв'язків з сусідніми країнами.

З цього випливає необхідність координації розвитку транскордонних регіонів по всьому периметру території нашої держави. Географічний фактор, а також наявність районів з компактним проживанням національних меншин (12 % - угорці, 2,6 % - румуни, 2,5 % - росіяни, менше 1 % - словаки, німці, євреї, чехи, поляки та інші, всього понад 70 національностей) об'єктивно зумовили необхідність розвитку транскордонного співробітництва.

Згідно з положеннями відповідних європейських документів транскордонне співробітництво означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та розвиток добросусідських відносин між територіальними общинами (органами самоврядування) або органами влади (місцевої держадміністрації), які перебувають під юрисдикцією двох або кількох Договірних Сторін, укладення з цією метою необхідних угод або досягнення домовленостей.

Транскордонне співробітництво територіальні громади Закарпаття здійснюють згідно з національним законодавством та положеннями чинних міжнародних договорів. Особливо важливими для органів місцевого самоврядування області є закони України "Про спеціальний режим інвестиційної діяльності у Закарпатській області" та "Про спеціальну економічну зону «Закарпаття» (737,9 га - терміном на 30 років).

Завдяки пільгам, передбаченим цими законами, цілеспрямованими діями виконавчої гілки влади за сприяння органів місцевого самоврядування в області ведеться ефективна зовнішньоекономічна діяльність. Позитивне сальдо та показник зовнішньоторговельного обороту, який за вісім місяців поточного року становив 769 млн. дол. США, зріс у півтора раза порівняно з показником відповідного минулорічного періоду. В його структурі 633,7 млн. припадає на експорт.

Зовнішньоторговельні взаємовідносини здійснювались із партнерами 91 країни світу. На експорт до країн СНД припало 3,8 відсотка, а до інших країн світу - 96,2. Із загального обсягу експортних поставок до Угорщини припало - 13,6 відсотка, Австрії - 18,0, Німеччини - 11,4, Італії - 7,2, Словаччини - 5,7 відсотка. Більшою мірою це поставки ВАТ "Мукачівський завод «Точприлад», ЗАТ «Єврокар», ТОВ «Фішер-Мукачево», ТОВ «Матяш Матяш», ТОВ «Ядзакі Україна», ЗАТ «Берегівський радіозавод», СП «Сандерс-Виноградів ГМБХ», питома вага яких у загальному обсязі становить майже половину.

Прикладом раціонального використання сприятливих умов сьогодні є територіальна громада с. Соломоново Ужгородського району на кордоні з Угорщиною. Понад 15 років очолює сільську раду Єлизавета Субота, яка, маючи цілеспрямовано активний характер і прекрасну підготовку в поєднанні з великим досвідом роботи, вміло і високоефективно налагодила транскордонне співробітництво, використовуючи всі переваги території села, що межує з Угорщиною.

Саме на землях громади сьогодні діє сучасний завод «Єврокар» зі складання автомобілів «Фольксваген», «Шкода», «Ауді», обсяг інвестицій становить 200 млн. дол. США; сучасне меблеве виробництво фірми «Єдевента». Використовуючи конституційне право територіальної громади по відношенню до підприємств, що розташувались на землях громади, вона разом з депутатами ради в короткі терміни вирішила питання газифікації будинків, спорудження доріг і їх освітлення, будівництва низки об'єктів, а також працевлаштування односельчан.

Аналогічно діяв і голова Холмківської сільської ради після освоєння 31,7 млн. дол. США інвестицій і спорудження на землях громади заводу з виробництва електрокабельної продукції «Ядзакі».

Враховуючи, що транскордонне співробітництво разом із залученням інвестицій передбачає розвиток транспортної та прикордонної інфраструктури, органи місцевого самоврядування разом з обласною і районною держадміністраціями сприяють створенню сучасних комплексів поблизу кордону з метою прискорення проходження експортно-імпорتنих вантажів України та переміщення пасажирів.

Хорошим прикладом цього стало спорудження і введення в експлуатацію сучасного комплексу соціально-інженерної прикордонної інфраструктури на базі авто-терміналу «Автопорт-Чоп». Після введення комплексу біля м. Чоп за 1 км від українсько-угорського кордону зникли черги автокаміонів, різко скоротився час оформлення необхідних митно-прикордонних процедур. Наявність мотелю, душових і туалетів, дешевого кафе, надійна охорона автотранспорту сприяли збільшенню вантажопотоків експортно-імпортного призначення.

Важливою складовою транскордонного співробітництва є взаємодія у сфері боротьби з нелегальною міграцією та організованою злочинністю. В 2002-2004 роках на кордоні України в Закарпатті затримано кілька сотень нелегалів, підвищилась ефективність боротьби з організованою злочинністю. У цьому велика роль місцевих органів влади, територіальних громад і багатьох жителів прикордонних сіл.

З метою зростання ефективності та передбачуваності розвитку транскордонного співробітництва Обласна рада у 2002 році створила «Агентство регіонального розвитку та транскордонного співробітництва Закарпаття». За час, що минув, створено кілька агентств місцевого розвитку (Хустське – «Європа-Центр», Агентство місцевого розвитку Іршавщини, Агентство господарського розвитку туристичної зони «Солотвино», Тячівське - підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу та ін.). Вони мають великий потенціал та спроможні впливати на прискорення соціально-економічного розвитку районів, враховуючи велику зацікавленість міжнародних донорських організацій у наданні підтримки Закарпатській області як майбутньому "зовнішньому регіону" Європейського Союзу.

Однак агентствам місцевого розвитку бракує досвіду роботи та практичних знань щодо залучення коштів міжнародних донорських організацій і, як результат, спостерігається велика потреба у навчанні та консультуванні спеціалістів агентств місцевого розвитку та неприбуткових організацій щодо складання та управління проектами. Більшість із агентств не мають доступу до інформації про неприбуткові проекти через відсутність Інтернет-зв'язку.

Поряд із серйозними напрацюваннями в сфері транскордонного співробітництва органів виконавчої влади, територіальних громад Закарпаття чимало питань вимагають вирішення на рівні держави. Окремі проблеми порушувались ще в 2002 році МЗС України. Нагадаємо про них.

1. Відсутня єдність у розумінні змісту і характеру транскордонного співробітництва. До цієї сфери нерідко відносять переважно співробітництво між транспортними, прикордонними, митними, водогосподарськими, природоохоронними, туристичними та іншими центральними відомствами сусідніх держав. Тим часом у європейських правових актах транскордонне співробітництво трактується дещо інакше. Йдеться, насамперед, про взаємні контакти між органами місцевого самоврядування або місцевими органами державної влади. Ця обставина є принциповою

при оцінці стану та визначенні шляхів розвитку транскордонного співробітництва.

2. Правові засади розвитку транскордонного співробітництва закладено Європейською Конвенцією про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади від 1980 року. Однак, як засвідчує практика, згадані та інші документи не знаходять необхідного застосування через необізнаність учасників транскордонного співробітництва, до того ж вони нерідко вступають у суперечність між собою.

3. Удосконалення вимагає існуюча договірно-правова база транскордонного співробітництва. Нерідко зміст міжурядових угод з транскордонного співробітництва, які мають здебільшого загальнополітичний характер, механічно дублюється у двосторонніх документах, які укладаються на рівні областей та районів. Водночас, згідно з європейською практикою, органи місцевого самоврядування або місцевої влади, спираючись на відповідні міжурядові документи, мають укладати технічні угоди, статuti, протоколи виключно конкретного характеру щодо створення груп зв'язку, координації управління, формування спільних підприємств та фондів, поставок товарів та надання послуг тощо, що є свідченням справді ділового характеру співробітництва.

4. На загальнодержавному рівні не відпрацьований механізм фінансування проектів транскордонного співробітництва.

Отже можна констатувати, що після розширення ЄС і його наближення до України Закарпаття як західні ворота держави відіграватимуть дедалі більшу роль у відпрацюванні складових нового механізму взаємовідносин. За цих умов є підстави прогнозувати часткове зменшення темпів розвитку транскордонного співробітництва і потребу в пошуках нових підходів у цій справі.

(Віче: Теоретичний і громадсько-політичний журнал Верховної Ради України. – 2004. - Вип. 12 (153). – С. 30-31.)